

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 2)

júl 2020

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Tím Inštitútu sociálnej politiky MPSVaR SR ďakuje Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí druhú aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková & Vojtechová, 2020). Sériou týchto publikácií reaguje ISP na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR) a nadväzujúcu na vyhlásenie mimoriadnej situácie.

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad a odpustenie povinnosti odvieť odvody na sociálne poistenie pre niektoré skupiny zamestnávateľov.

Podľa dát dostupných k 2. júlu 2020 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou približne 110 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa poskytla pomoc v celkovej výške približne 368,6 milióna eur. Uvedenou sumou sa podporí približne štvrtina pracovných miest v ekonomike.² K 2. júlu 2020 bolo cez „Prvú pomoc“ za marec 2020 podporených takmer 369 tisíc, za apríl 455,8 tisíc a za máj 330 tisíc zamestnancov a SZČO. Celková uhradená suma za marec predstavuje 82,4 milióna eur, za apríl 171,2 milióna eur a za máj 114,8 milióna eur.

Veľkostná a odvetvová charakteristika subjektov čerpajúcich pomoc sa v mnohých aspektoch podobá dátam dostupným ku koncu mája a k začiatku júna. Nástroje „Prvej pomoci“ využívali najintenzívnejšie znova veľké podniky a mikropodniky a SZČO. Z odvetvového pohľadu pomoc prúdila najmä do priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu a ubytovacích a stravovacích služieb. Váha priemyslu však narástla výraznejšie ako ostatných sektorov. Podľa dát dostupných k 29. júnu 2020 približne 53 % celkovej alokovanej sumy za máj čerpali subjekty pôsobiace prevažne v priemysle. Tým dochádza už v treťom mesiaci v rade k postupnému nárastu významu priemyselných podnikov medzi beneficentmi „Prvej pomoci“. Spomedzi opatrení dosiahlo najvyššie čerpanie opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnancov. V sektore vzdelávania, ako aj umenia, zábavy a rekreácie dominovalo využívanie Opatrenia 1 určeného pre zamestnávateľov s povinne zatvorenými prevádzkami. Podľa novších údajov však došlo medzi marcom a aprílom k markantnému nárastu priemernej sumy podpory na jedno pracovné miesto, a to z 223,1 eur za marec na takmer 375 eur za apríl (nárast o 68,08 %).

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Výrazný nárast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne je viditeľný najmä v prípade dávky ošetrovnej. V júni 2020 narástol počet vyplatených dávok medziročne takmer desaťnásobne a suma výdavkov až tridsaťjedennásobne.

Prepuknutie pandémie a protipandemické opatrenia mali výrazný vplyv na pohyb na pracovnom trhu. Miera nezamestnanosti medziročne v máji 2020 vzrástla o 1,96 percentuálneho bodu na takmer 8 percent.

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 2. júlu 2020. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v júni alebo júli 2020 uvedeným v texte. Finálne údaje o jednotlivých formách pomoci očakávame až v priebehu tretieho kvartálu roka 2020.

² Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec až máj 2020; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Údaje za máj môžu podliehať najväčším zmenám, nakoľko pomoc za tento mesiac je možné žiadať až do 31. júla 2020.

Úvod

Tento dokument je v poradí druhou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková & Vojtechová, 2020).³ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Vzhľadom na nedávne ukončenie prijímania podkladov na výplatu pomoci za apríl 2020 prinášame aktualizáciu komentára zverejneného ku koncu mája 2020. Okrem aktualizácie údajov za marec a apríl 2020, dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za máj 2020.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: zvýšené čerpanie od apríla 2020

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopad koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ cez šesť rôznych opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach⁴ sú k dispozícii v predošlej publikácii Inštitútu sociálnej politiky na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020).

Tabuľka 1 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 2. júlu 2020, osobitne za marec, apríl a máj 2020. Údaje za marec a apríl 2020 dostupné k 2. júlu 2020 považujeme za blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za marec 2020 najneskôr 15. mája 2020 a za apríl najneskôr 31. júna 2020. Na rozdiel od marcovej a aprílovej pomoci je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za máj 2020 naďalej otvorená, a to až do 31. júla. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za máj 2020 sa môžu meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

Od zverejnenia prvého priebežného vyhodnotenia opatrení „Prvej pomoci“ došlo k nárastu vyplatených príspevkov za marec 2020 o 10 miliónov eur (nárast o 13,8 % zo 72,4 milióna eur čerpaných k 28. máju 2020 na 82,4 milióna eur). K najväčšiemu nárastu v čerpaní došlo v prípade opatrenia 3B, z ktorého sa podľa najnovších dát využilo bezmála 34,7 milióna eur (nárast o približne 19,6 % z takmer 29 miliónov eur čerpaných k 28. máju 2020). Počet podporených zamestnancov a SZČO za marec tiež rástol. Podľa dát dostupných k 28. máju 2020 bolo cez žiadosti za marec 2020 podporených takmer 321 tisíc pracujúcich

³ Materiál je dostupný na webovej stránke MPSVR.

https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf

⁴ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

(zamestnancov a SZČO). Počet podporených dodatočne narástol o približne 12,3 % na bezmála 369 tisíc, pričom väčšinu tohto rastu možno pripísať Opatreniu 3B.⁵ Opatrenie 3B je tak aj naďalej najviac využívaným opatrením z „Prvej pomoci“. V niektorých špecifických sektoroch ekonomiky však prevládalo využívanie Opatrenia 1, ktoré je určené pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia (pozri Tabuľky 2a-2c v Dátovej prílohe). Opatrenie 1 malo v marci obzvlášť veľký podiel napríklad aj na pomoci poskytnutej veľkoobchodu a maloobchodu, (bližšie pozri Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková & Vojtechová, 2020), avšak v apríli jeho podiel na pomoci vyplatenej tomuto sektoru výrazne klesol. Tento proces pokračuje ďalej aj podľa predbežných dát z mája.

Tabuľka 1 Čerpanie finančných príspevkov za marec, apríl a máj 2020 z projektu „Prvá pomoc“, stav k 2. júlu 2020^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020					
1	13 649	64 601	18 373 788,00 €	284,42 €	18 771 866,00 €
2	39 489 ^b	39 489	9 897 196,00 €	250,63 €	9 942 414,00 €
3A	2 626	67 817	18 242 561,00 €	269,00 €	18 369 986,00 €
3B	12 523	185 544	34 682 860,00 €	186,93 €	34 775 473,00 €
4A	10 543 ^b	10 543	1 108 620,00 €	105,15 €	1 121 160,00 €
4B	952 ^b	952	100 065,00 €	105,11 €	105 315,00 €
Spolu	79 782	368 946	82 405 090,00 €	223,35 €	83 086 214,00 €
apríl 2020					
1	10 960	54 120	27 045 003,00 €	499,72 €	27 045 188,00 €
2	46 799 ^b	46 799	22 049 491,00 €	471,15 €	22 049 563,00 €
3A	4 290	100 299	42 713 303,00 €	425,86 €	42 776 161,00 €
3B	16 799	241 382	76 630 665,00 €	317,47 €	76 631 444,00 €
4A	12 094 ^b	12 094	2 542 785,00 €	210,25 €	2 542 785,00 €
4B	1 086 ^b	1 086	228 375,00 €	210,29 €	228 375,00 €
Spolu	92 028	455 780	171 209 622,00 €	375,64 €	171 273 515,00 €
máj 2020					
1	3 145	18 218	7 785 636,00 €	427,36 €	7 785 689,00 €
2	35 790 ^b	35 790	16 069 018,00 €	448,98 €	16 069 028,00 €
3A	3 164	87 515	34 173 005,00 €	390,48 €	34 173 636,00 €
3B	11 389	179 921	54 942 342,00 €	305,37 €	55 018 779,00 €
4A	7 645 ^b	7 645	1 605 675,00 €	210,03 €	1 605 675,00 €
4B	838 ^b	838	175 935,00 €	209,95 €	175 935,00 €
Spolu	61 971	329 927	114 751 611,00 €	347,81 €	114 828 742,00 €

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.:^aDáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^bÚdaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stípeť 3).

V porovnaní s čerpaním za marec 2020 dosahuje čerpanie pomoci za apríl a máj 2020 výrazne vyššie hodnoty. Podľa údajov dostupných k 2. júlu 2020 presiahlo čerpanie pomoci za apríl 171 miliónov eur, čo predstavuje medzimesačný nárast oproti marcu 2020 o takmer 108 %. Prevažná väčšina tohto nárastu sa týkala čerpania v Opatreniach 2 (nárast o 12,1 milióna eur, resp. 122,8 %), 3A (24,5 mil. eur, resp. 134,1 %) a 3B (takmer 42 mil. eur, resp. 120,9 %). Spomedzi nosných opatrení „Prvej pomoci“ najnižší medzimesačný nárast čerpania medzi marcom a aprílom zaznamenalo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) v prípade Opatrenia 1 (8,7 mil. eur, resp. 47,2 %).⁶ V súlade s týmto vývojom podiel Opatrenia 1 na celkovom čerpaní výrazne klesol z 22,3 % za marec na 15,8 % za apríl. Naopak, podiel ostatných opatrení sa na čerpanej pomoci medzimesačne zvýšil, a to najmä v prípade Opatrení 3A a 3B. Podľa údajov dostupných

⁵ Detaily o miere čerpania k 28. máju 2020 sú zverejnené v Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, (2020, s. 5).

⁶ Vzhľadom na rozsah čerpania za nosné opatrenia „Prvej pomoci“ môžeme považovať opatrenia 1 až 3.

o miere čerpania za máj 2020, váha pomoci poskytnutej v rámci Opatrenia 1 bude pravdepodobne ďalej klesať, pričom pomoc cez Opatrenie 3A a 3B pravdepodobne ešte získa na význame.⁷

Počet pracujúcich podporených cez opatrenia „Prvej pomoci“ medzi marcom a aprílom narástol o 23,5 %. Napriek tomu došlo v prípade Opatrenia 1, u ktorého sú oprávnené iba subjekty, ktorých prevádzky boli zatvorené na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci, medzimesačne k poklesu podporených zamestnancov/SZČO, a to zo 64,6 tisíc na zhruba 54,1 tisíc (pokles o 16,2 %). Najvýraznejší nárast sme zaznamenali v prípade podporených zamestnancov cez Opatrenie 3A a 3B u ktorých rast medzi marcom a aprílom dosiahol viac ako 47,9 % (3A) a 30 % (3B). Počet podporených pracovných pozícií cez schémy 3A a 3B za apríl už presiahol 340 tisíc. Priemerná podpora na pracujúceho medzimesačne narástla o takmer 70 % z 223,4 eur na 375,6 eur.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec až jún 2020

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 2. júlu 2020 vyplatených **368 603 438,25 eur**. Okrem počtu podporených pracovných miest za marec až máj (Tabuľka 1) z dostupných dát vyplýva, že za jún 2020 zatiaľ poskytli úrady práce podporu na 577 pracovných miest. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetky štyri mesiace predstavovala k rovnakému dátumu 369 425 586,28 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 116 091. Je však potrebné zdôrazniť, že k 2. júlu 2020 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec a apríl 2020. V prípade mája a júna preto očakávame výraznú zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí úradmi práce. Zmeny možno očakávať aj v prípade údajov za apríl, nakoľko zber podkladov potrebných k výplate pomoci za tento mesiac sa skončil 30. júna 2020.

Tabuľka 1 v Dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 29. júnu 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.⁸ Obdobne ako v marci a apríli, aj v máji dominovali v čerpaní pomoci mikropodniky vrátane subjektov bez zamestnancov a veľké podniky. Podiel veľkých podnikov na celkovej čerpanej sume od marca do mája 2020 vzrástol z 36,6 % na 44,2 %. Podiel mikropodnikov v rovnakom období klesol z 27,6 % na 23,9 % a podiel malých a stredných podnikov klesol z 33,1 % na necelých 29 %. Vývoj pomeru podporených pracovníkov v jednotlivých veľkostných segmentoch blízko kopíruje vývoj pomeru čerpaných súm.

Tabuľka 2 v Dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 29. júnu 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (hlavné sekcie NACE). Najväčší podiel tak na čerpanej sume, ako aj na počte podporených pracujúcich má priemyselná výroba (NACE sekcia C). Podiel tohto odvetvia na celkovej čerpanej sume vzrástol od marca do mája 2020 z 36,2 % na 52,7 %. Naopak, podiel druhého najvýraznejšie podporovaného odvetvia, veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G), v rovnakom období klesol z 20,6 % na 11,0 %. Viac ako 5 % celkovej sumy v máji pripadlo aj ubytovacím a stravovacím službám (NACE sekcia I), stavebníctvu (NACE sekcia F) a odborným vedeckým a technickým činnostiam (NACE sekcia M).

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Najmenšia priemerná pomoc na jedno podporené pracovné miesto bola v máji v skupine stredných podnikov (339,8 eur), zatiaľ čo najvyššia v skupine mikropodnikov (374,7 eur). Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najnižšia priemerná pomoc na pracujúceho prúdila v máji do organizácií pôsobiacich v sektore

⁷ Podľa čiastkových dát za máj 2020 tvoria prostriedky vyplatené cez Opatrenie 1 menej ako sedem percent celkovej doteraz vyplatennej pomoci za máj. Naopak, podiel Opatrenia 3A narástol o takmer 5 percentuálnych bodov a dosiahol bezmála 30 percent. Váha čerpania cez Opatrenie 3B zatiaľ narástla o 3 percentuálne body a dosiahla takmer 48 percent.

⁸ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/analyticke-komentare/prva-pomoc-slovensku.html>

dotácie na dodávky vody a odstraňovania odpadu (NACE sekcia E – 253,9 eur) a najvyššia do sektoru umenia, zábavy a rekreácie (NACE sekcia R – 487,4 eur).⁹

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemiologickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty pomoci poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 29. júnu 2020 trvá výplata pomoci menej ako 7 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po úhradu sumy.¹⁰

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a majú podpísanú dohodu, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu. Proces poskytovania pomoci za apríl a máj je preto pre subjekty s dohodou za niektorý predchádzajúci mesiac administratívne aj časovo menej náročný. Vybavenie pomoci sa týmto skrúti na 2 pracovné dni.

Tabuľky B1 a B2 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov za apríl a za máj k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchľilo od polovice mája, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim žiadostiam.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po úhradu) ^a

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia	
	Kalendárne dni	Pracovné dni
1	10,84	7,46
2	8,38	5,95
3A	9,61	6,92
3B	9,75	7,00
4A	17,10	11,74
4B	20,36	14,08
Spolu	9,67	6,82

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 21. júna 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Tabuľka B2 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje ^a

Týždeň prijatia žiadosti / výkazu	Priemerné trvanie vybavenia	
	Kalendárne dni	Pracovné dni
06.04. - 12.04.	20,81	13,13
13.04. - 19.04.	16,96	12,11
20.04. - 26.04.	17,84	12,05
27.04. - 03.05.	17,78	11,65
04.05. - 10.05.	15,31	10,71
11.05. - 17.05.	11,85	8,81
18.05. - 24.05.	5,56	4,22
25.05. - 31.05.	6,46	4,83
01.06. - 07.06.	3,29	2,49
08.06. - 14.06.	2,86	2,23
15.06. - 21.06.	2,18	1,70
06.04. - 21.06.	9,67	6,82

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 21. júna 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

⁹ Pre účely tohto porovnania sme abstrahovali od žiadateľov, u ktorých nebolo možné určiť veľkosť organizácie podľa počtu zamestnancov alebo zaradenie do odvetví ekonomiky podľa klasifikácie NACE.

¹⁰ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVaR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom¹¹. Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹²

V apríli 2020 predstavovalo „pandemické ošetrovné“ približne 4/5 všetkých vyplatených dávok.¹³ Tento štatistický údaj však nepredstavuje všetky nároky uplatnené za marec 2020, keďže výplata časti marcových nárokov sa pre veľký administratívny nápor a samotný proces vyplácania presunula na nasledujúce mesiace. Medziročne tak rast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne zrýchlil v máji 2020 a túto úroveň si udržal aj v nasledujúcom mesiaci (Tabuľka 2). Konkrétne, počet vyplatených dávok v júni medziročne vzrástol takmer desaťnásobne z 13 477 v júni 2019 na 131 851 v júni 2020. Výdavky na ne narástli takmer tridsaťjedennásobne zo zhruba 1,5 milióna eur v máji 2019 na takmer 45 milióna eur v máji 2020.

Tabuľka 2 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Štatistika	Mesiac	2019	2020	Nárast/pokles
Počet dávok	marec	25 297	24 854	-443 (-1,8 %)
	apríl	15 690	80 407	64 717 (412,5 %)
	máj	13 918	149 855	135 937 (976,7 %)
	jún	13 477	131 851	118 374 (878,3 %)
Výdavky	marec	2 725 362,70 €	3 003 815,50 €	278 452,80 € (10,2 %)
	apríl	1 704 749,80 €	15 462 513,04 €	13 757 763,24 € (807,0 %)
	máj	1 554 373,60 €	46 755 878,17 €	45 201 504,57 € (2 908,0 %)
	jún	1 475 014,00 €	45 373 924,08 €	43 898 910,08 € (2 976,2 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy)¹⁴.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 3). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych

¹¹ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹² Viac podrobností na webovej stránke MPSVaR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/>.

¹³ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Údaje sa vzťahujú na poisťné vzťahy.

¹⁴ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poisťencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVaR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/>.

opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID19.

Tabuľka 3 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún
2019	12	5	10	7	13	9
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 103

Poznámka: Údaj za jún 2020 je spracovaný k 26.6.2020. Zdroj: Sociálna poisťovňa.

V apríli 2020 vyplatila Sociálna poisťovňa zhruba polovicu nárokov na pandemické ošetrovné, ktoré vznikli v marci.¹⁵ Rovnako ako v prípade dávky „pandemické ošetrovné“ sa aj tu výplata dávok sčasti presúvala do nasledujúcich mesiacov. Medziročne vzrástol v júni 2020 počet vyplatených dávok zhruba 1,3násobne a vyplatená suma 1,5násobne (Tabuľka 4). Nižší nárast v porovnaní s dávkou „pandemické ošetrovné“ odráža skutočnosť, že dávka „pandemické nemocenské“ tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok „nemocenské“. Konkrétne, v apríli 2020 predstavovalo „pandemické nemocenské“ približne desatinu všetkých vyplatených dávok.¹⁶

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „nemocenské“

Štatistika	Mesiac	2019	2020	Nárast/pokles
Počet dávok	marec	154 834	143 256	-11 578 (-7,5 %)
	apríl	143 625	193 587	49 962 (34,8 %)
	máj	121 150	195 389	74 239 (61,3 %)
	jún	115 231	146 826	31 595 (27,4 %)
Výdavky	marec	39 278 114,75 €	43 000 851,38 €	3 722 736,63 € (9,5 %)
	apríl	40 582 739,83 €	51 420 984,73 €	10 838 244,90 € (26,7 %)
	máj	37 332 972,71 €	61 535 957,75 €	24 202 985,04 € (64,8 %)
	jún	36 153 616,20 €	52 924 231,60 €	16 770 615,40 € (46,4 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Situácia na pracovnom trhu

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb. Na strane dopytu po práci malo pravdepodobne najväčší vplyv nútené zatvorenie prevádzok, ktoré mohlo motivovať zamestnávateľov znižovať náklady prostredníctvom prepúšťania. Na strane ponuky práce sa zasa dá očakávať, že strach z nákazy mohol motivovať časť zamestnancov ukončiť pracovný pomer¹⁷.

Situáciu na pracovnom trhu zhoršuje nielen nárast počtu uchádzačov o zamestnanie, ale aj klesajúci počet uchádzačov, ktorí si dokážu nájsť nové uplatnenie na trhu práce. V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Naopak, odtok bol oproti predošlému mesiacu o polovicu nižší a klesol zo 14 204 v marci 2020 na 7 397 v apríli 2020. Miernie zlepšenie pozorujeme v mesiaci máj, v ktorom sa oproti

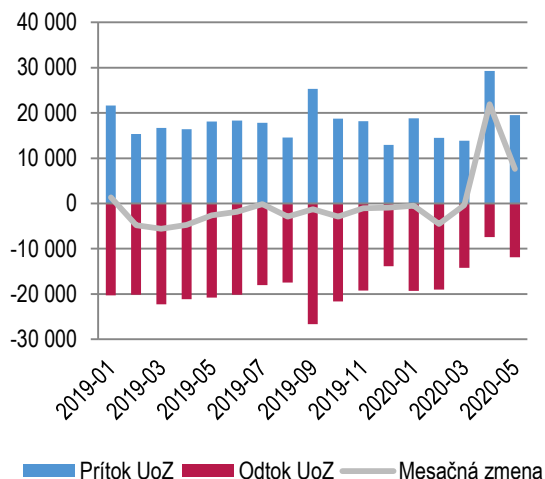
¹⁵ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Pozn.: Údaje sa vzťahujú na poisťné vzťahy.

¹⁶ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

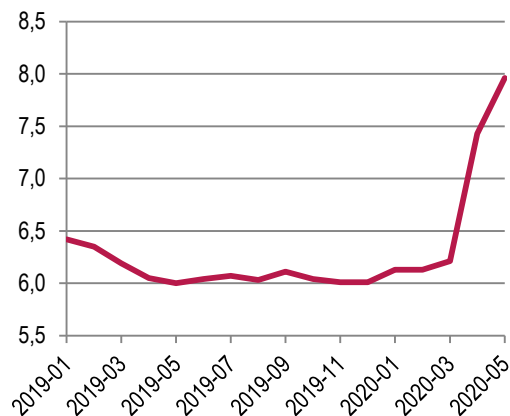
¹⁷ Upozorňujeme, že nasledujúce závery nie je možné interpretovať ako priamy dopad opatrení na zamestnanosť. Nepoznáme totiž vývoj pracovného trhu v alternatívnej realite, v ktorej by sa žiadna pomoc zamestnávateľom a SZČO neposkytla (tzv. kontrafaktuálny scenár). Je realistické predpokladať, že počet prepustených by bol v tejto alternatívnej realite vyšší. Tejto téme sa plánujeme venovať v budúcich analýzach.

predošlému mesiacu znížil prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie zhruba o tretinu. Zároveň mierne vzrástol aj odtok z evidencie, čo odráža oživenie na trhu práce.¹⁸

Graf 6 Prítok a odtok UoZ

Graf 7 Vývoj mesačnej miery nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Mesačná zmena je vypočítaná ako "prítok mínus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z celkového počtu zaevidovaných UoZ.

Napriek tomu pozorujeme stúpajúcu mieru nezamestnanosti, čo naznačuje, že už evidovaní uchádzači o zamestnanie sa umiestňujú na trhu práce pomalšie. V máji 2020 dosiahla celková miera nezamestnanosti 7,96 %, čo predstavuje medziročný nárast o 1,96 percentuálneho bodu.

V máji 2020 vláda SR schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“, zároveň viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch. Ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas mimoriadnej situácie:

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a májom 2020 došlo k nárastu počtu UoZ, ako aj miery nezamestnanosti zo 6,13 % vo februári na 7,96 % v máji 2020. Zároveň sa nárast nezamestnanosti – aj keď v rozdielnej miere – dotkol všetkých ôsmich krajov. Tabuľka B3 obsahuje údaje o náraste miery nezamestnanosti v jednotlivých krajoch za obdobie február až máj 2020.

Tabuľka B3 Miera nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február – máj 2020)^a

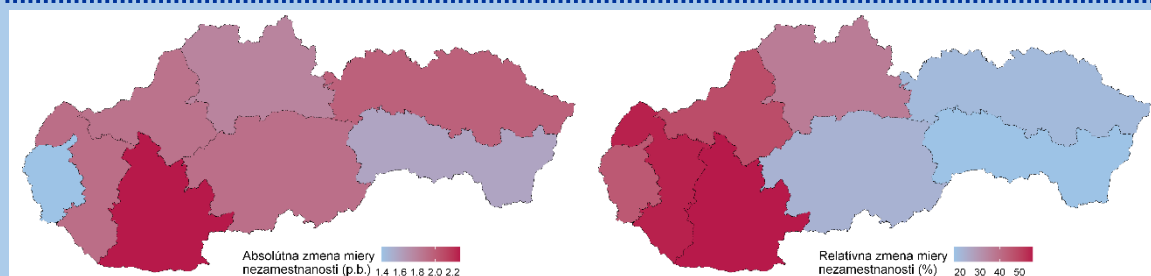
Kraj	február 2020	máj 2020	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	3,07	4,46	1,39	45,28
Trnavský	3,42	5,33	1,91	55,85
Trenčiansky	3,92	5,80	1,88	47,96
Nitriansky	4,02	6,30	2,28	56,72
Žilinský	4,90	6,68	1,78	36,33
Banskobystrický	8,72	10,62	1,90	21,79
Prešovský	10,16	12,14	1,98	19,49
Košický	9,30	10,88	1,58	16,99
SR	6,13	7,96	1,83	29,85

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z celkového počtu zaevidovaných UoZ.

¹⁸ Profesia (29. jún 2020) "Svitá trhu práce na lepšie časy? Počet ponúk stále rastie." <https://firma.profesia.sk/svita-trhu-prace-na-lepsie-casy-pocet-ponuk-stale-rastie/>

Z údajov dostupných k 2. júlu 2020 vyplýva, že miera nezamestnanosti rástla najvýraznejšie v Nitrianskom kraji tak v absolútnom vyjadrení (v p.b.), ako aj v pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020. Výrazne nadpriemerný absolútny nárast zaznamenala aj miera nezamestnanosti v Prešovskom kraji. Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti v absolútnom vyjadrení zaznamenal ÚPSVaR v Bratislavskom a Košickom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári o niekoľko p.b. vyššia v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti oproti februárovej hodnote je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B1).

Graf B1 Zmena miery nezamestnanosti medzi februárom a májom 2020

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Bibliografia

- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Cit. 3. 7 2020. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Cit. 2. 7 2020. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf